

Interview Tito de Vries

Van tuin tot tempel

Lucebert in Bergen

Tuinen in de oudheid

Supermarktmoestuin

Afrodisiacum van eigen grond

voorjaar 2015

BUITENZORG

Van de redactie

Beste Buitenzorgers,

Na een zachte winter, is er weer een nieuwe lente en een nieuw tuinblad. Ditmaal barst de 99 bijna uit haar voegen. Gerrit gaat verder met zijn tuinhistorische serie, Merik interviewde ons erelid Tito, Marianne had een gesprek met Alex, Nina was, evenals Xiao Xiao op reis, waarvan beiden verslag doen in woord en beeld; jullie nieuwe eindredacteur maakte met behulp van de supermarkt een moestuin, en dan hebben we ook nog persoonlijke bijdragen van: Bill, Caspar, Emmy, Edith, Han, Marie-Louise, Wietske en fotografe en vormgeefster Susy. We hebben er, kortom, zin in, in het nieuwe tuinseizoen! Veel leesplezier gewenst, en natuurlijk ook: veel tuinplezier het komende seizoen.

Anne-Marie Prillewitz

Eindredactie: Anne-Marie Prillewitz (tuin 90). Tel. [redacted] Email: [redacted] Vormgeving: Susy Cascado (tuin 34) Tel. [redacted] Email: [redacted] Redactieleden: Gerrit Mol (tuin 91) Merik van der Torren (tuin 95) Tito de Vries (tuin 26) Correspondentie kan ook worden gestuurd naar: Buitenzorg, Redactie 99, Zamenhofstraat 41, 1022 AC, Amsterdam, Email: buitenzorgkrant99@gmail.com

Fotoquiz # 1

Het tuinnummer van foto één optellen bij het tuinnummer van foto twee en trek daar dan het tuinnummer van foto drie vanaf.

Het nummer dat je dan krijgt is

.....

En die tuin is van

.....

Stuur uw oplossing via de brievenbus.
De winnaar krijgt een 'leuk prijsje'.

Gerrit Mol, tuin 91

Keria, tuin 34

Buitenzorg

Wat is het heerlijk in mijn tuin!
Waar de sering bloeit en geurt,
De wilde geranium lila kleurt,
Maar steeds weer keer ik naar het puin,

De opgebroken steenwoestijn,
Waar schimmen slapeloos dolen
En in feestroes in donkere hollen,
Leve de lol! heerst; ik verdrink er mijn pijn

En koers geschonden en bekleet
Een slingerende dronken reis
Terug in mijn groene paradijs
Uit een angstdroom gewekt,

Waar de sering bloeit en geurt
De wilde geranium lila kleurt

Merik van der Torren, september 2014

Weet je het Hoe, Wat en Waar???

De foodmarket Jumbo in Noord (open sinds 26 november 2014) heeft iets nieuws: tegenwoordig is er de mogelijkheid om een proeverij bij te wonen. Voor slechts 1 euro was er rond oud & nieuw een champagneproeverij. Begin februari was er een wijnproeverij. Let gewoon op het uitstalbord vlak voor de supermarkt en geef je op, alleen of met een groep. Erg lekker en leuk.

De Jumbo Foodmarkt is gevestigd op het Gedempte Hamerkanaal 223, tel. 0800 - 0220 161 hallo.jumbo.com/foodmarkt

Het M-LAB organiseert sinds kort het Meezingcafé elke laatste donderdag van de maand. Aanvang is om 20.00 uur, De entreeprijs is € 2,50. Wat wordt er gezongen? Van alles. Van liederen uit een liedjesbundel met 'Sammy' en 'Hij gelooft in mij' tot aan Elvis. Een leuk Amsterdams avondje met een vleugje sentiment.

Het M-Lab is gevestigd op de Aambeelstraat 24, tel. 020 435 0940 info@m-lab.nl en www.m-lab.nl/m_lab-meezingcafe-elke-laatste-donderdag-van-de-maand/

Tot ziens bij de proeverij en het Meezingcafé.
Marie-Louise Gillissen

Kwetsbaar

Van kinds af aan heb ik mijn moeder hartstochtelijk zien tuinieren. Ze had weinig geld te besteden - mijn vader studeerde nog en was zuinig van aard - maar van bijna niets wist zij een sprookjestuin te maken, want zij kon alles.

Eind jaren vijftig verhuisden wij naar het Bezuidenhout in Den Haag, de toenmalige ambassadebuurt. De oorlog had daar flink huisgehouden en in de onmiddellijke nabijheid van waar wij woonden, bevonden zich drie gebombardeerde stadswijken waar van alles te vinden was. Het puin, zoals wij die gebieden noemden, was voor kinderen zeer avontuurlijk speelterrein, maar ook voor mijn moeder: wanneer wij op school zaten, begon zij te verzamelen. Onvermoeibaar sleepte ze stapels stenen naar huis, waarmee ze de infrastructuur van onze, tot dan toe fantasie-loze, achtertuin begon aan te leggen.

Van stoeptegels werd een groot, verhoogd terras gemaakt, grenzend aan de keuken en de eetkamer, over de volle breedte van ons huis, in een mooi verspringend patroon. Een drie treden tellende trap van kleine bakstenen, twee meter breed, leidde de tuin in, onder een rozenboog door waartegen zij een combinatie van rode en witte klimmers plantte.

Mijn moeder had een jaar op een Engels landgoed gewoond en liet zich inspireren door de manier van tuinieren die men daar toepaste: alle grond volledig bedekt, geen zwarte aarde te bekennen zoals in Holland. Romantisch en een beetje wild, en zo slingerde zich een mozaïek-achtig pad tot achterin de tuin waar een stenen bank verrees onder een Laburnum, goudenregen in de volksmond.

Ik zie haar aan het werk: stenen werden net zolang kapot gegooid totdat ze de door haar gewenste vorm aannamen. Ze maakte zelf cement om muurtjes te metselen van de mooiste gele en terracottakleurige bakstenen die ze had kunnen vinden in het puin; het Engelse woord 'border' deed bij ons zijn intrede.

Zij groef een vijver, wij kregen goudvissen en een waterschildpad, Poseidon genoemd, voor wie wij op zaterdag *tubifex* gingen kopen in de dierenwinkel. Zij bouwde een soort theekoe-pel van oude ramen, wij hadden onze eigen *speakeasy* waarin we soms mochten slapen en 'vieze' spelletjes speelden. Heerlijk!

Natuurlijk wist zij alles van stekken en tot onze diepe schaamte schroomde zij niet andermans tuin te betreden om kordaat het een en ander af te scheuren, onzichtbaar en met kennis van zaken, maar niettemin...

Ook van verre reizen nam zij van alles en nog wat aan stekgoed mee, in plastic zakjes gevuld met natgehouden watten, en zij wist zelfs de meest bijzondere soorten tot bloei te brengen. Zullen we zeggen: een natuurtalent?

Nooit zal ik vergeten hoe zij eens in jammeren uitbarstte toen onze honden elkaar razend achterna zaten in de tuin. Zij wist hoe kwetsbaar net ontloken bloemen zijn, wij zeiden: "Ach, dat ziet toch niemand!"

Wij hadden toen nog geen enkel gevoel voor de natuur, geen notie van het gespannen afwachten of en hoe planten terugkomen na een lange, strenge winter. Dat er liefde en geduld voor nodig is, voordat iets tot wasdom komt.

Nu weet ik wel beter: dit wordt mijn vijfentwintigste zomer op Buitenzorg!

Ik verheug mij, in het volle besef van de vergankelijkheid en kwetsbaarheid van alles...

Edith Ringnalda, tuin 25

AGENDA

- * 29 maart t/m 27 juni **Expositie Rob Ligvoet**
- * 6 april **Paasfeest voor de kinderen**
- * 27 juni t/m eind september **Expositie Cita Pot**
- * 21 en 22 augustus **Bloemen-, Groenten-, en Fruittentoonstelling**
- * 26 september **Lichtjesavond**
- * 28 november **Sinterklaas**

KIJK VOOR DE LAATSTE INFO OOK OP:

 www.tuinparkbuitenzorg.nl
of **Tuinpark Buitenzorg**

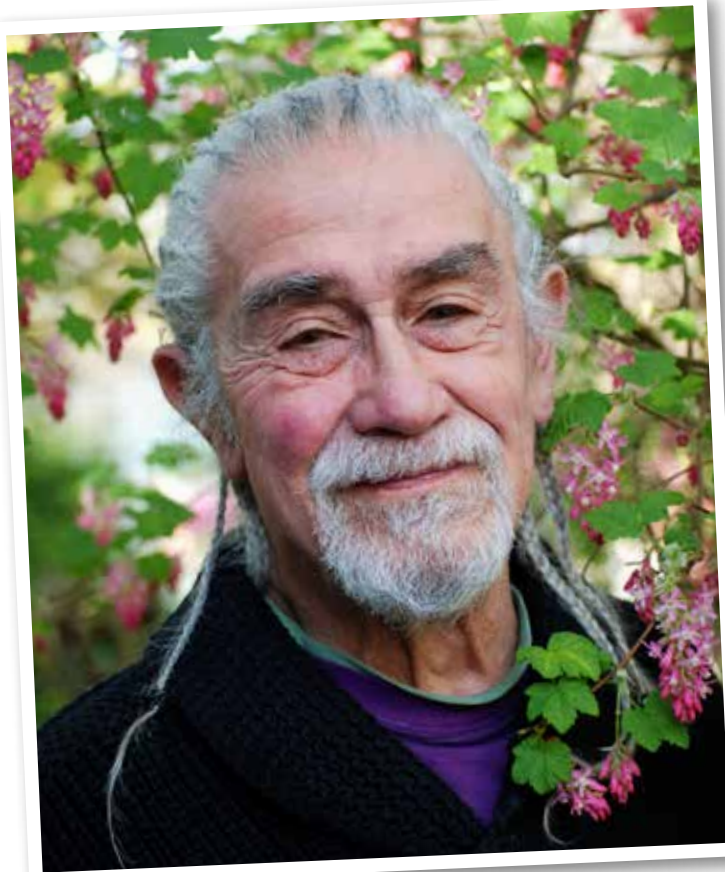
KINDERPAASFEEST TUINPARK BUITENZORG

2e PAASDAG
6 APRIL 2015 14.00 UUR

Gesprek van Merik met

Tito de Vries, erelid van Buitenzorg

Tito de Vries heeft twintig jaar getuiniert op Buitenzorg. Hij is penningmeester van Buitenzorg geweest en is (officieus) benoemd tot *erelid* van Buitenzorg. Zijn vriendin Emmy heeft zijn tuin overgenomen, maar hij komt nog graag naar Buitenzorg. Op zonnige lentedagen kan je hem dan ook aantreffen op het terras van die tuin, lezend in een boek of schrijvende aan een brief. Merik stelde Tito een paar vragen over Buitenzorg en wat er mee te maken heeft.

Buitenzorg

Merik: "Hoe ben je indertijd aan een tuin in Buitenzorg gekomen?" Tito: "Sinds 1993 heb ik in Buitenzorg een tuin. Ik heb er ongeveer twintig jaar in getuiniert. Simon Vinkenoog vertelde mij dat de tuin tegenover zijn tuin te koop was. Hij wilde een vriend als buurman hebben, in plaats van een vreemde. In die tijd had je nog geen wachtlijst voor tuinen in Buitenzorg. De mensen van deze tuin, waren naar buiten Amsterdam verhuisd. We konden hem op afbetaling kopen voor een stuk beneden de prijs. De inboedel mochten we houden, inclusief de fiets die in het huisje stond. Die mensen zijn vrienden van ons geworden: Gonnie en Johan. Ze jureerden de groente- en fruittentoonstelling."

Schrijvers

Merik: "Hoe heb je Simon leren kennen?" Tito: "Ik kende Simon al heel lang, al sinds 1954. Van mij waren toen een aantal cartoons gepubliceerd in *Vrij Nederland* en bij de eerste ontmoeting met Simon, vroeg deze of hij een interview met mij mocht afnemen om in de *Haagse Post* te plaatsen. Ik heb daarna steeds contact gehouden met Simon. In 1983 kwam ik hem op de hoek van de straat tegen en zei hij tegen me: 'Ik ben een schrijfworkshop begonnen, heb je zin om mee te doen?' Zo ben ik bij schrijfworkshop *De Klus* gekomen. Toen Simon na tien jaar ophield met het voorzitten van de schrijfgroep, heeft hij *De Klus* nagelaten aan Yermac de Wit en mij. Tot de dag van vandaag draait *De Klus* door. Iedere maandagavond komen vijf, zes, soms wel tien of twaalf schrijvers bijeen om aan de hand van thema's, gedichten en verhalen te schrijven."

Cyclisch tuinieren

Merik: "Om terug te komen op de tuin: was tuinieren een nieuwe bezigheid voor je, of heb je vroeger ook een tuin gehad?" Tito: "Ik heb twintig jaar in Drenthe gewoond, van 1957 tot 1977. Ik had daar een grote tuin op zandgrond, een 'drie-fasen-tuin', zoals het in de boeken voorgescreven staat. Ik deelde mijn tuin op in vieren. Eén kwart van de tuin gebruikte ik als kruiden- en diversentuin. Driekwart bewerkte ik cyclisch. Op één kwart verbouwde ik bonen. Bonen laten stikstof na in de grond, wat goed is voor bladgroenten zoals sla, spinazie en andijvie. Het derde jaar verbouwde ik knolgewassen: bietjes en winterpenen. Die maken de grond weer losser en weer geschikt voor de bonen."

Bruinbrood met melk en wijting

"Dat ik zo zorgvuldig mijn groenten teelde, verbaasde de Drentenaren. Die dachten steeds 'Die mensen uit de stad zijn niet goed bij hun hoofd.' Ergens klopte dat ook wel: we namen allerlei zwerfhonden en zwervkatten op. Op een bepaald moment hadden we zes honden en negen katten, die samen met ons leefden. Ik had een 75 centimeter brede deksel van een of andere machine gevonden. Daar serveerde ik onze dieren iedere dag bruinbrood met melk en wijting op."

Java

Merik: "Waarom was je in Drenthe gaan wonen?" Tito: "Ik ben geboren op Malang op Java, maar heb het grootste deel

van mijn leven in Amsterdam gewoond. De laatste twee en een half jaar van de oorlog ben ik bij boeren ondergebracht. Zo groeide ik op tot een natuurjongetje. Ergens sprak het vanzelf dat ik op latere leeftijd weer op het platteland ging wonen."

Amsterdammer

Merik: "Wat is de reden dat je in 1977 terugkeerde van Drenthe naar Amsterdam?" Tito: "Mijn levenswijze paste niet meer bij het platteland en mijn toenmalige vrouw wilde scheiden. Maar het is niet zo gek dat ik naar Amsterdam terugkeerde. Ik ben in mijn leven vier keer naar Amsterdam teruggeshaald. Je kan wel zeggen dat ik in Amsterdam getogen ben en meer Amsterdammer ben dan vluchteling."

Kunstzinnige types

Merik: "In 1993 kreeg je je tuin op Buitenzorg... Heb je op Buitenzorg ook groenten verbouwd?" Tito: "Aanvankelijk had ik daar ook een groentetuin, ja, maar later hield ik het bij bloemen. De oude tuinders van Buitenzorg vonden het prachtig dat ik groenten teelde. Die hadden ook veelal 'nutstuinen'. (Nutstuinen zijn tuinen zonder verblijfsvoorzieningen, *red.*) Veel tuinders van Buitenzorg waren van de oude stempel. Later zijn er meer 'recreatieve' tuinders gekomen en kwamen er ook meer kunstzinnige types, en ook meer 'speeltuinen'. Na Simon Vinkenoog was ik de eerste kunstenaar die een tuin nam, later kwam ook Yermac de Wit erbij."

Sigarendoesje met vodjes

"Bestuurlijk was Buitenzorg een chaos in die tijd. Er was veel ruzie en er werden partijen gevormd binnen het bestuur. Toen namen Yermac en ik het initiatief het bestuur over te nemen. Hij werd voorzitter en ik werd penningmeester. Ik kreeg een sigarendoesje met wat vodjes papier: dat was de administratie. Met behulp van de Bond van Volkstuinders heb ik de boekhouding op poten gezet. Later werd Ger Mol voorzitter. Bestuurlijk klaarde de lucht op en werden de regels van het tuinpark opgepakt. Tegenwoordig is het aangenaam verpozen in Buitenzorg. Er is een sfeer ontstaan waarin bijvoorbeeld iedere woensdagavond in het clubhuis wordt gedanst." Merik: "Kom je dan nog veel naar Buitenzorg?" Tito: "De laatste tijd niet zo veel meer, nee. Op mijn 81ste ben ik 'krukkig' geworden en kan ik niet zo goed meer lopen."

Hemel en aarde

Merik: "In Buitenzorg is al enkele jaren de *Woord- en Beeldroute* uitgezet? Van wie komt dat idee?" Tito: "Het idee kwam van Gerrit Mol. René de Wit, die nu met zijn gezin naar Suriname geëmigreerd is, heeft de kijkkastjes gemaakt waarin de gedichten worden geplaatst. Eerst stelde ik in ieder kijkkastje één gedicht van steeds één dichter ten-

toon. Tegenwoordig laten we een reeks van zeven gedichten zien van dezelfde dichter in alle kijkkastjes. Ik illustreer de gedichten met beeldend werk of kopieën van tekeningen uit wetenschappelijke boeken. Er is talent genoeg in Buitenzorg. Ze kunnen dichten zonder de hemel op te lichten. We lopen in de hemel en bewerken de aarde. Het zien en beleven van de planten en de dieren, de insecten, de vogels, de egels, is deel van de evolutie."

Polysoof

Merik: "Hoe zou je jezelf omschrijven?" Tito: "Ik schilder, schrijf, dicht en componeer. Ik speel mijn muziek. Toch wil ik mijzelf geen kunstenaar noemen, hoewel mensen dat wel veronderstellen als je een tekening maakt. Ik ben meer een levenskunstenaar. Van jongs af aan ben ik in de filosofie geïnteresseerd. Maar ik noem mezelf ook niet een filosoof. Ik heb niet gestudeerd voor filosoof en heb het recht niet me zo te noemen. Ik noem me *polysoof*. Dat wil zeggen dat ik geïnteresseerd ben in veel dingen. Dit komt tot uiting in mijn geschriften. Met de beeldend kunstenares Vera Jongejan wissel ik uitvoerig brieven uit."

Judoka

"Ik ben ook een sportman. Ik ben afgestudeerd sportleraar van het CIOS (Centraal Instituut Opleiding Sportleiders, *red.*) met specialisatie judo. Ik heb ook een tijd een judoschool geleid. En dat terwijl ik een goede voetballer was! Een Franse club had interesse in mij. Ik ben daar niet op in gegaan, maar ik ben wel in Nederland vijftientwintig jaar voetbaltrainer geweest en heb tot mijn 66ste gevoetbald."

Haiku

Tot slot een haiku van Tito:

Ik met ook hier daar polysofische polsstok naar de overkant

Merik van der Torren, tuin 95 Foto's Emmy

Echo uit het verleden

Van tuin tot tempel

Vaak heb ik met verbazing en verwondering langs de tuin van Alex Oudeman gelopen en over de jaren heen de veranderingen gezien (en gehoord) die deze tuin heeft ondergaan. Van een totaal omgewoeld stukje land, is het in een aantal jaar veranderd in een ommuurde tempel uit de oudheid, met terrassen van grote keien en een grachtje. Toen mij deze winter werd gevraagd om iets voor het Buitenzorgkrantje te schrijven, leek het me dan ook een goed idee om Alex te interviewen over zijn tuin en zijn creaties hierin. Afgelopen zomer al kon ik mijn nieuwsgierigheid niet langer bedwingen, waarna Alex me uitnodigde om het geheel te bewonderen. Bij binnenkomst in de tempel werd ik toen getroffen door een 'wauw-gevoel': de rust, de sfeer en de harmonie in dit gebouwtje bracht me meteen in de stemming om hier graag te willen mediteren.

Passie

Alex is niet alleen een bouwer, maar ook een groot en passievol prater. Op een zonnige zaterdagmiddag in januari hebben we - rond de kachel - dan ook een lang gesprek gehad van vier uur.

Met bevologenheid vertelde Alex mij over de achterliggende ideeën en concepten bij de opbouw van zijn tuin en zijn tempel. Al snel bleek dat hij een enorme kennis heeft van bouwkunst, de geesteswetenschappen en de oorsprong en ontwikkeling van de mensheid en de talen. Kennis van de natuur en planten is hem ook niet vreemd. Alex praat niet alleen veel, hij verbindt ook veel aan elkaar. Van de oudheid tot aan de huidige tijd toe. Hij dwingt je als het ware om uit je eigen begrippen en kenniskaders te komen. Ik vond hem een boeiend spreker om naar te luisteren en soms 'mind-blowing'.

Kinderhoofdjes

Toen Alex tien jaar geleden zijn tuin kreeg, had hij al een

heel bouwplan in zijn hoofd. Maar niet alleen had hij dat plan in zijn hoofd, hij had het ook al precies uitgewerkt op papier. Buitenzorg was volgens hem dé plek om zijn plan uit te voeren. Door de juiste geest die er op het Tuinpark heerste en de openheid van het toenmalige bestuur, dat achter zijn plannen stond.

De tuin was toen nog erg donker en nat. Het grondwater kwam op sommige plekken tot wel vijf centimeter onder de oppervlakte. Hij begon daarom met het ophogen van de tuin en met het maken van terrassen. Het ophogen gebeurde met grote keien, die hij zelf op de fiets naar de tuin bracht. Het Westerdok ging toen net op de schop en de oude bestrating, die bestond uit oude kinderhoofdjes van graniet, kon Alex daarvoor goed gebruiken. Het meeste werk aan het gebouwtje heeft hij met de hand gedaan, maar enkele stukken zijn machinaal bewerkt. Zijn werkplaats voor de bouw van zijn tempel is zijn woonhuis.

Verhoudingen uit de natuur

Belangrijk vindt Alex bij zijn bouw, het werken met de juiste verhoudingen. Deze verhoudingen zijn volgens hem ook overal in de natuur te vinden. Alex wil graag dat mensen dit zien. Het is alleen maar te zien als je er open voor staat. Als grondpatroon werkt hij vanuit een middelpunt met daaromheen een cirkel die in stukken is te verdelen. De cirkel rust weer op palen die een vierkant vormen. Van daaruit werkt hij naar het dak toe. Belangrijk is hoe de opbouw van de rest zich verhoudt tot deze cirkel. In de ramen en het dak komt de ronde vorm weer terug. Met de juiste verhoudingen kun je alles narekenen. Daardoor kan het gebouw ook groter en kleiner worden gemaakt. Het dak komt niet op je af en het geheel staat dan ook zeer solide. Door het juist afstemmen van de verhoudingen kan een gebouw jarenlang mee en is het zeer sterk.

Sacraal

Volgens Alex is dit een sacrale (heilige) manier van bouwen, die vroeger vaak ook in kerken en paleizen plaatsvond. Tegenwoordig wordt deze manier van bouwen volgens Alex niet veel meer toegepast, omdat het te duur is. Oude voorbeelden zijn: het Rijksmuseum, het Centraal Station, de Amsterdamse School-gebouwen en het Paleis op de Dam. Recentelijk: de Enneüs Heermabrug (in de volksmond: 'de Beha') bij IJburg. Het oorspronkelijke idee van Alex was, om er een open gebouw van te maken, maar het bleek noodzakelijk om er tijdelijk luiken in te plaatsen. In de toekomst hoopt hij die te vervangen door ramen.

Ken U Zelve

De inspiratie van Alex is het motto: 'Ken U Zelve', wat hij beschrijft als "een proces van iets in de geest zien, met als doel dit geesteskind neer te zetten in de werkelijkheid". Dit is volgens hem een waardevol proces dat niet in geld is uit te drukken. Daarnaast laat Alex zien, door het bouwen van zijn tuin en zijn tempel, dat er natuurverhoudingen/ritmes zijn en dat die een geheel vormen.

Mensen hoeven het niet mooi te vinden wat hij bouwt, maar kunnen zich er wel over verwonderen. De kern is, hoopt Alex, dat je door zijn creaties geraakt wordt. Wellicht zelfs een 'aha-erlebnis' ervaart.

Flora en fauna

In de tuin zelf staan allerlei soorten heemplanten. Veel daarvan staan ook in het Vliegenbos. Sommigen ervan zijn zeldzaam en staan inmiddels op de lijst van 'beschermde planten', die niet meer geplukt mogen worden. Alex geniet van: salamanders te zien groeien, eenden die landen op zijn vijver, reigers die urenlang stilstaan op zijn tuin, vogels die op zijn schouder komen zitten, egeltjes die hun winterslaap houden, katten die zijn tuin bezoeken, tamme ratjes die half wild

zijn geworden, motvlinders - die er altijd geweest zijn - in diverse kleuren.

'Een stukje van ons'

De reacties van andere mensen op zijn tuin zijn vooral positief. Buurtbewoners uit het tegenoverliggende Vogeldorp, zien zijn tuin inmiddels als "een stukje van ons". AT5 heeft een rapportage gemaakt, er zijn twee artikelen verschenen in de lokale stadsbladen en nu wil het Amsterdam Museum het geheel opnemen in hun fotografisch archief van historische gebouwen. Daarom hoop ik dat deze tuin, met dit gebouwtje, dan ook heel lang mag blijven bestaan en zie ik het in mijn wilde fantasie geplaatst worden op de Monumentenlijst, later. Alex zelf verplaatst zich liever in het Nu, dan in de toekomst. De mensen kunnen er immers nu al van genieten en zich nu al verwonderen over deze 'echo uit het verleden'.

Nieuwsgierig?

Is je nieuwsgierigheid gewekt door dit artikel? Wil je meer weten? Alex Oudeman (tuin 78) staat open om je vragen te beantwoorden.

Marianne Jeuken, tuin 18 Foto's Alex Oudeman

Wij en Lucebert in Bergen.

Van de verslaggever Xiao Xiao

Op de tafel mocht je schrijven. Dat hadden al veel mensen gedaan. Wij ook, mijn vriendin Carmen en ik. We waren in Bergen bij Lucebert, daar was zijn atelier. Dat was nagebouwd onder in de kelder van het museum. Het was er best wel rommelig er was heel veel. Wij bleven er heel lang want ik houd erg van knutselen. En er stond de hele tijd muziek op omdat hij dat altijd had, en die kon je wisselen. Lucebert betekent stralende bert dat had hij zelf bedacht. Op de schilderijen stonden een beetje vervormde mensen. Maar het ging niet om de mensen maar het was zijn idee wat hij laat zien. Dus het idee van die mensen en wat ze doen en denken. Allemaal in hele felle kleuren. Daarom denk je dat hij wel vrolijk was. Er waren ook veel fotos en dan zie dat er veel feesten waren. Op de muren van de trap mocht je je naam zetten. Dat hebben wij ook gedaan en mama en Edith ook.

We waren met de tuin met de Artimobiël daar kunnen best veel mensen in maar niet allemaal. Toen gingen we wat drinken en wij gingen in de tuin. Daar had een andere kunstenaar van touwen en planken een heel groot soort kunstwerk alleen gemaakt, dan kon je erop klimmen tot wel boven in de bomen. Dat vind ik goeie kunst en je kunt ermee spelen. Dat zou bij ons op de tuin ook leuk zijn maar ik weet zijn naam niet.

En toen zijn we naar het strand gegaan want Bergen ligt dicht bij de zee. Met Hanneke hebben we onze neus in de zee gedaan. Trouwens niet echt want het water was veel te koud. En terug met de bus hebben we veel gezongen, beetje gekke liedjes. Het was heel gezellig in de bus en we hadden veel snoep maar ook mandarijnen.

Het andere tuinhuisje...

Naar aanleiding van de bouw van een aantal nieuwe tuinhuisjes op ons fraaie tuincomplex, borrelde het Zweedse woord 'friggebod' bij mij naar boven.

In Zweden is het bouwen van een huisje tot 15m² & 3m hoogte, vrij. (Zie: en.wikipedia.org/wiki/Friggebod)

Een stukje historie: iedereen kent de roodgeschilderde Scandinavische huisjes. Waar komt de rode kleur toch vandaan? De rode kleur in de verf is een bijproduct uit de ertsindustrie en werkt conserverend in het koude klimaat. Een huis met witgeschilderde ramen en ornamenten en leuk neergezet aan een meer met naaldbossen als achtergrond, doet het altijd goed. (Zie daarvoor: nl.wikipedia.org/wiki/Falurood)

Maar er is meer. Er is een hele cultuur ontstaan in het bouwen van kleine slimme, moderne huisjes. Door-dachte ontwerpen met veel licht en lucht en leuke oplossingen voor de indeling binnen en buiten. Nieuwe trends met maximale functionaliteit op minimale oppervlakte.

Tik je op Google 'friggebod' in dan verdwaal je al snel in de blokhutten, maar tik je 'friggebod modern design' in, dan wordt het leuker.

Een paar voorbeelden, waarbij je even de link moet overnemen van het papier en intikt in de Google zoek-regel:

- www.treehugger.com/modular-design/friggebod-by-dorte-mandrup-arkitekter.html (Op deze site ook links naar andere huisjes dan de Zweedse 'friggebod' en daarnaast inrichtingstips.)

- www.treehugger.com/tiny-houses/romantic-tiny-house-dave-herrle-custom-carpentry.html
- www.jonaswagell.se/Mini-house-concept
- www.tinyhousedesign.com/bridge-friggebod-little-houses-on-the-black-river/
- belatchew.com/en/2013/02/11/steps/

Sommige van de huisjes zijn *prefab*, dus te bestellen! Ik zie dat wel zitten op Buitenzorg.

Op YouTube staan ook leuke filmpjes over 'hoe bouw ik een tuinhuisje'.

Op www.youtube.com/watch?v=iHa73ZNzeCA zie je bijvoorbeeld hoe in de koude Zweedse winter - met behulp van een helikopter - aan een meer in *no-time* een 'friggebod' in elkaar gezet wordt.

Nog een voorbeeld: in de tuin van een bekende Zweedse muzikmevrouw (?) wordt een aardige 'friggebod' met verantwoord Zweeds interieurtje neergezet en ingeluid met een toepasselijke barbecue. Ze draaien hun hand er niet voor om, die Zweden.

Heb je nog niet genoeg gezien? Watch this: mijn ultieme 'friggebod' is niet te koop maar wel te huur, in Noord Zweden: treehotel.se

Je kan altijd nog de boom in...

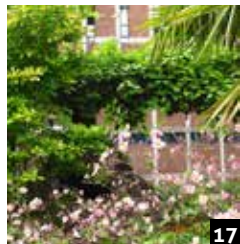
Tekst © Nina Dirksen 2014, tuin 80

Foto's: internet en het boek: *Stora friggeboken- Planera, bygg och inred din friggebod* door Roger Nyström

Bericht

V
a
n

uw tuinkabouter

Uw tuinkabouter was het afgelopen jaar (2014) enorm onderweg door Europa. Bezocht: Limburg, Duitsland, Frankrijk en Zwitserland. Hoogtepunt: ik ving een forel op de Zwitserse Schilthorn-berg met uitzicht op de Jungfrau-berg. Jazeker, alhoewel de vangst niet makkelijk was!

Foto 1

Mijn gebruikelijke bezoekjes aan volkstuinten in buurlanden, kregen dit jaar een ander wending, daar uw kabouter in een reisgids voor de Vogezen stuitte op een site inzake mooie, openbare tuinen aldaar. (www.lorrainesjardins.com)

De volkstuinten kwamen ook niet echt spontaan op mijn pad, dat is wel eens anders geweest. Misschien omdat men daar al in de oneindige natuur woont?

Kabouter bezocht uiteindelijk twee tuinen in Frankrijk.

Het weer was goed, zo niet prachtig, en zo verdwaalde deze kabouter gemakkelijk een hele middag in iedere tuin.

Tuin één was in Berchigranges-sur-Vologne, in de Vogezen. (www.berchigranges.com/en/home.html)

Foto2

Een hele familie hakte daar een deel van een berghelling vrij van bomen en legde een bloemrijke tuin aan met veel kronkelpaden, muurtjes van gestapelde boomstammetjes, een labyrint en een waterpartij.

Foto 3

Een geurige vrouwentuin. Een heel apart groen geschilderd huisje voor de kat.

Foto 4-5

Foto 6

Overall prachtige zitjes. En alles bloeide en bloeide. Nooit saai, altijd verrassend. Een bloemig hoekje om, en alles zag er vanuit een ander perspectief weer verrassend uit.

Foto 7

Deze tuin deed niet aan horeca - wel zo rustig - maar boven aan de weg was een Annie's place ('en français', dat wel). Een restaurantje zo leuk, met heerlijk eten. Daar moet kabouterijtje nóg een keer naar toe.

Foto 8

Uw kabouter verzamelt plekken om naar terug te gaan, en heeft het er maar druk mee.

Tuin twee in Laquenexy/Lorraine was een verwaarloosde boomgaard met ongelooflijk veel appelrassen, welke nieuw leven is ingeblazen. (www.jardinsfruitiersdelaquenexy.com)

Foto 9

Ah! Natuurlijk op een zuidhelling, wederom mooi weer en veel ruimte om een hele middag rond te dwalen, in allerlei ingerichte thematuinen. De thema's vond ik hier en daar wat geforceerd aandoen, maar als je het niet naar je zin hebt, dan wandel je gewoon naar een totaal andere tuinhoek.

Foto 10

Overall heerlijke plekken om zitten. Wil je een rieten bol met een wegzak-matras?

Foto 11

Of een zitbank, klassiek of modern? Toch liever een hippe ligstoel? Met uitzicht op een grappige volière? Gezellig samen op de bank met heer kikker als gezelschap? Verder met de wandeling.

Foto 12

Verderop een rij exotische citrusvruchten in potten (wordt aanbevolen) in de vorm van een hand en met de prachtige titel: 'De hand van Buddha'. What's in a name?

Foto 13

Educatief zijn ze ook, uitleg over compostvorming in mooi vormgegeven paddestoelen.

Foto 14

Zelfs het gras werd vormgegeven door een

maaipatroon.

Op deze tuin wel een terras met eten en drinken en een winkel met héél veel vogelkooitjes.

Foto 15

Moestuin? Bekende beroemde Fransen hebben hier hun naam verbonden aan diverse planten en dat levert veel publiciteit op. Maar daar weet Buitenzorg alles van, toch?

Aan beide tuinen wordt veel tijd en arbeid besteed, dat is duidelijk te zien: dagelijks en het hele jaar door. Er wordt gestapeld, takken worden geweven, doorkijkjes bedacht en naar mooie vormen/oplossingen gezocht, om zo de tuinen er zo interessant mogelijk te doen uitzien.

Vóór de onderdompeling in Frankrijk en Zwitserland deed ik overigens de Zuid-Limburgse tuinen aan, gevonden op de site www.stichtingoase.nl, deze vond ik in een van onze tuinbladen. (Vroegop? Tuinwijzer?)

Wandelen in de Maastrichtse Wevertuin van het Natuurhistorisch museum. De tuin is gelegen naast het muziekconservatorium, vanwaar de klanken van een stuk van Mozart – vanuit het raam van het foeilelijke gebouw – naar beneden dwarrelden over het riviertje de Jeker, welke de twee gebouwen scheidt.

Foto 16-17

De tuin is rustiek, maar een beetje saai, te netjes. Maar een leuk stuk Maastricht, dat wel. En ik vond een andere kabouter op mijn weg! Sint Viktor-molenaarspatroon, verborgen in een vensterbank boven het water van de Jeker en nabij een molenrad.

Foto 18

Ook ging ik een middag op bezoek bij Nelle Driessen, een enthousiaste tuinar-chitecte.

Foto 19

Ze had de tijd, vertelde honderduit over haar werk voor o.a. Stichting Springzaad. Een stichting die schoolpleinen omtoert tot schooltuinen. Ondertussen zette ze een uitstekende kop espresso. Haar eigen tuin in Reymerstok heeft een verval van elf meter (!) en stel je voor wat een leuke tuinhoeken dat oplevert. Elke meter

omhoog een ander uitzicht. Kom daar eens om het platte Amsterdam Noord.

Nelle is fan van stapelmuurtjes, maakt stapels van alles wat stapelbaar is: dakpannen/stenen/stoeptegels/mergelblokken/takken. Zo stapelt ze takken - rondom een boom of in een hoek veilig weggedoken - die, met een doek eroverheen, op een warme zomeravond omgetoverd kunnen worden tot een comfortabele bank.

Foto 20

Ze heeft een zwembad met vissen, leerde mij dat je een fruitboom snoeit in de vorm van het fruit en dat je daar wel vier jaar over kan doen. Vanuit haar huis is elk raam een avontuur: het uitzicht over de helling voor het huis, maar ook wat er al-dan-niet-geleid langs haar ramen groeit. Ze laat veel ongemoeid, maar nooit onbeheerd. Weet alles van afwatering –handig in het Limburgse landschap- en ze is te huur om workshops te geven. Kortom: een wereldwif! (www.stichtingoase.nl/nelle-driessen-natuurtuin en www.springzaad.nl)

Nelle Driessen heeft connecties met: de Natuurtuinen Jekerdal en kijk! Daar komt ook 'good-old-le-Roy' weer om de hoek kijken met zo'n prachtige stapeltoren. (Louis Le Roy, beeldend kunstenaar, is in de jaren zeventig van de vorige eeuw bekend geworden door zijn 'ecokathedraalproject' in Mildam, een dorp in de buurt van Heerenveen. Met behulp van restmateriaal van stratenmakers (stenen, puin) bouwde hij daar stapelmuren, zonder gebruik te maken van cement. Red.)

Foto 21-22

De natuurtuin is een educatietuin en kinderen leren hier knoeien met wilgentenen en leem. Heerlijke omgeving, zo aan de voet van de St. Pietersberg. (www.cnme.nl/nl/kom_zelf_kijken/natuurtuinen_jekerdal/)

Tja, uw tuinkabouter heeft weer mooie dingen gezien. Nu weer in de eigen tuin aan de slag, daar lukt het ook wel aardig. Ik heb een pre-totempaal neergezet, wie weet wordt dat wat.

Tot de volgende keer!

Tekst en foto's: © Nina Dirksen, 2014, tuin 80

Tuinen in de oudheid

Bij de jongste geschiedenis beginnen en dan langzaam steeds verder terug gaan in de tijd, dat heeft mij altijd een goed idee geleken om les te geven. Kinderen begrijpen vaak al niets van hoe de tijd was toen hun ouders jong waren. Een tijd zonder mobiele telefoons, zonder computers, zonder televisie, zonder telefoon... Een tijd met oranje geverfde muren, bloemen in je haar en wijde pijpen. Het probleem is dat we van de jongste geschiedenis vaak best veel weten, en van het verre verleden heel weinig. En het ene is soms het gevolg, of een reactie, op iets wat eerder gebeurde.

Hoe tuinen ontstonden en gebruikt werden, is natuurlijk afhankelijk van de sociale en economische ontwikkelingen van de tijd waarin het gebeurde. Daarom ben ik de vorige keer ook begonnen met uit te leggen wat een tuin eigenlijk is: een afgeschermd, veilige plek waar men groenten en geneeskrachtige kruiden kweekte. Het waren gebruikstuinen (nutstuinen). Tuinen voor de sier ontstonden bij mensen die rijk genoeg waren om het zich te kunnen veroorloven. Hoe rijker de mensen, hoe groter hun tuin.

Egypte

Over de tuinen van de oudheid wordt veel verondersteld, maar is weinig echt bewaard gebleven. Wat we weten van bijvoorbeeld de tuinen in Egypte (2500 v Chr. - 400 v Chr.) weten we uit hiërogliefen en afbeeldingen. En uit opgravingen. Wat we met enige zekerheid kunnen zeggen, is dat het gebruikstuinen waren. De grond zelf was arm. Er groeiden weinig bomen en planten. Het was er droog met weinig regen.

Uit de tijd van Amenophis III is bij een opgraving een tuin gevonden die waarschijnlijk het meest gebruikte grondplan had.

De tuin was ommuurd en ongeveer honderd meter lang en breed. De tuinruimte was regelmatig beplant. Om de drie meter stonden - tegen de muren aan - bomen. Dit leverde hout op voor de kisten die gebruikt werden bij de mumificaties. In het midden een pergola waar druiven in groeiden. Er waren vijf bakken/vijvers waar lotusbloemen in groeiden, met langs de vijvers ook wat papyrus. (Wellicht voor papier?) De paden waren van gras. In een droog en dor land, zal een groen graspad met bloeiende lotussen in het water, als een klein wonder, een echt rustpunt gezien zijn.

Babylon en Israël

Een ander wonder waar we van weten, zijn de hangende tuinen van Babylon. We denken dat het tuinen waren die bestonden uit terrassen op gebouwen. Door de hele tuin moet water gestroomd hebben. Maar meer valt er eigenlijk niet met zekerheid over te zeggen. Van de paleizen uit het nabij gelegen Israël weet men dat daar veel gewerkt werd met palmen. En ook hier was water (gegraven vijvers) belangrijk.

Perzen

Uit de tuin van het huidige Iran (Perzië) zien we dat de kanalen die eerst werden gebruikt voor irrigatie, steeds strakker werden en op den duur versierd gingen worden met mozaïek en tegelwerk. Vaak werden er op verschillende niveaus kleine vijvers aangelegd en stroomde het water met kleine watervallen door

de tuinruimte. Meestal ommuurd. Deze tuinen noemde men 'Paradiso'. Als bomen werden perziken, vijgen en dadels vaak gebruikt.

We moeten hierbij wel bedenken dat deze tuinen klein van schaal waren. Deze tuinen werden in het landschap geplaatst. Waar het kon, en wie het kon betalen, maakte een tuin ter verkoeling en ter meerdere glorie van hemzelf.

Grieken

Als je een burger was in de Griekse samenleving (800 v Chr. - 200 v Chr.) verrichte je weinig handenarbeid, maar hield je je bezig met geestelijke arbeid, sport, krijgskunst en godsdienst. Was je een slaaf, dan deed jij al het werk. Het landschap was ondergeschikt aan de bouwwerken. De gebouwen gaven uiting aan het godsdienstige denken. Ze benaderden de volmaakte vorm en schoonheid. De Grieken voelden zich echter wel sterk verbonden met de natuur. Men verbleef er voor meditatie en om te discussiëren.

Wat opvalt, is dat op muntstukken en vazen, afbeeldingen zijn overgeleverd van bomen en vruchten. Men kweekte appels, peren, olijven, vijgen, dadels en druiven. Men kweekte kruiden om hun geneeskrachtige waarde en om hun voedingswaarde. Maar men gebruikte alleen het detail: een boom, een struik, een bloem. Bijvoorbeeld in een Korinthisch kapiteel. Hoe en of de Grieken tuinen inrichtten is onbekend. Over de Romeinen weten we meer. Maar daarover een volgende keer.

Gerit Mol, tuin 91

Karel

Karel.

Forseer 2004 hier er een wit met rood haas op de tuin. Het kwam bij vrouw binnen. gaf het eten ook meerdere suikers; maar het kon niet blijven. inmiddels na een bezoek dierenarts bleek hij was gecasteerd en gechipt ± 6 jaar oud was Karel: hij kwam uit Putten, mensen perhuis: op 1 sept is hij bij mij gekomen. en ship overgeschreven: Maar op 15/16 maart Karel bleef 's nachts weg. briefjes opgehangen en de buurvrouw vond hem op het schoolplein gewond. en ik vond ik hem 's morgens in een mand. hij wilde slapen en had pijn. Het was zondag. middag ben ik met hem naar dierenarts gegaan en hij er was een poot afgebroken. de volgende dag is hij geholpen en zijn haak was gebroken er haak en schroef. Maar Karel is er nog een paar beetjes en is 's nachts thuis en slaapt naast me. Glij is nu ± 13 jaar. en altijd buiten overdag.

Wietse

De supermarkt

Hoe begin je?

Eerst ben je naar de *Albert Heijn* gegaan. Daar kocht je - dankzij *Megapromotions Worldwide B.V.* - tenminste twintig keer voor tenminste vijftien Euro aan boodschappen, zodat je kleine turfpotjes kreeg, met daarin een zaadmatje. Je wilde alle twintig potjes hebben, zodat je tenminste driehonderd Euro aan je moestuin hebt uitgegeven.

Sparen

Megapromotions (ook kortweg *Mega* genoemd) is een internationaal bedrijf dat niet alleen werkt voor *Albert Heijn* (AH), maar ook voor bedrijven als *Coca Cola*, *ING*, *Disney* en de *KNVB*. Het internationale marketing- en promotiebureau zit in supermarktmoestuin Haarlem, maar opereert wereldwijd. Dankzij hen en hun concurrenten verzamelden we eerder al massaal voetbalkaartjes, *Muppets*, kristalglazen, *Wuppies* en allerlei andere onzin. Zij weten heel goed dat we onze boodschappen tijdens zo'n actie niet bij de concurrenten van AH doen. Daar leven ze immers van, van het bedenken van dit soort acties. Erg origineel is hun idee overigens niet. Eerder bedacht de *DekaMarkt* al het 'Dekatuintje', dat ze - na het succes van 2013 - in 2014 herhaalden en waarbij, net als bij *Albert Heijn*, ook in drie weken zaaigoed en tuinaccessoires gespaard konden worden.

Hip

Origineel idee of niet, dankzij Nederlands grootste grutter AH hebben we toch maar mooi de afgelopen weken iets echt nuttigs gekregen! Natuurlijk kunnen we dit promotiemateriaal heel goed gebruiken in onze volkstuin. Het is een leuke actie, niet alleen voor de kids (de primaire doelgroep van *Mega*) maar ook voor de wat oudere tuinders.

Handleiding?

Wat te beginnen met deze zaadmatjes en turfpotjes? AH biedt ons helaas niet erg veel uitleg. Dat deed de *DekaMarkt*

destijds beter. Die verschaft je een duidelijke handleiding, met mooie tabellen waarin o.a. de beste zaaitijd gemeld werd. Daarom dus deze handleiding voor de (beginnende) moestuinierder, die de AH-zaadjes in zijn bezit heeft, of voor degene die ze niet bezit, maar graag dezelfde soorten wil gaan verbouwen. (Ook best leuk en nuttig voor de oude rot in het vak, trouwens.)

Peulen?

We hebben twintig soorten gekregen. Wat allereerst opvalt: AH gaf ons geen erwten en bonen. En dat is gek, want vlinderbloemigen zorgen voor stikstof in de grond, iets wat je ook met kunstmest kunt bereiken, maar wat we natuurlijk helemaal niet willen gebruiken. Bovendien zijn erwten en bonen ontzettend makkelijk om te zaaien, en erg lekker om vers te eten. Je kunt ze nu meteen gaan zaaien, als je dat nog niet hebt gedaan.

Wisselen en combineren

Waarom willen we die peulvruchten? Omdat we uitgaan van wisselteelt. Het idee is, dat je niet voortdurend dezelfde planten op dezelfde plek moet gaan verbouwen, om je grond gezond te houden, en om ziektes tegen te gaan. Traditioneel is een verdeling in vier groepen. (Zie het interview van Merik met Tito.) De combinatieteelt gaat ervan uit, dat bepaalde groentesoorten het goed of zelfs beter doen in combinatie met andere groentes, of juist slechter zullen gaan presteren. Biologisch tuinieren is op beide principes gebaseerd.

Wat kregen we van AH volgens de wisselteelt?

Uit groep 1: van de nachtschadefamilie: cherrytomaatjes, aubergine en paprika.

Uit groep 2: van de blad-, wortel- en knolgewassen: bosaardbei, veldsla, spinazie, andijvie, prei, lente-ui, bieslook, dille, wortel, selderij, kropsla, selderij, tijm en wortel.

Uit groep 3: van de koolgewassen: broccoli, rucola en radijs.

Uit groep 4: van de peulvruchten, de erwten en bonen, kregen we niets.

Geen kwartet

We hebben dus geen kwartet, maar wel heel veel zaadjes uit de tweede groep gekregen. Niet echt handig, als we goed volgens het traditionele model willen gaan tuinieren. We zullen dus ook nog wat aardappelen, koolsoorten en peulvruchten moeten gaan aanschaffen, voor het natuurlijke evenwicht. Gelukkig kun je van sommige gewassen al enkele weken na het zaaien, oogsten. Vooral bladgroenten zoals spinazie, pluk- of snijsla kunnen heel snel worden geoogst, en die vallen allemaal in groep 2. Op de vrijgekomen plekjes, kan je dan iets anders gaan telen.

moestuin

Oogst

Helaas is het ook zo dat de piek van je te oogsten groenten eigenlijk altijd in de maanden juli en augustus ligt. Precies de tijd dat de kinderen (de primaire doelgroep van *Mega* en AH) vakantie hebben. Het is best jammer als jeop vakantie bent, terwijl de oogst van je AH-gewassen ligt te verkommeren in je tuin of op je balkon. Dus houd daar rekening mee, bij je teeltplan.

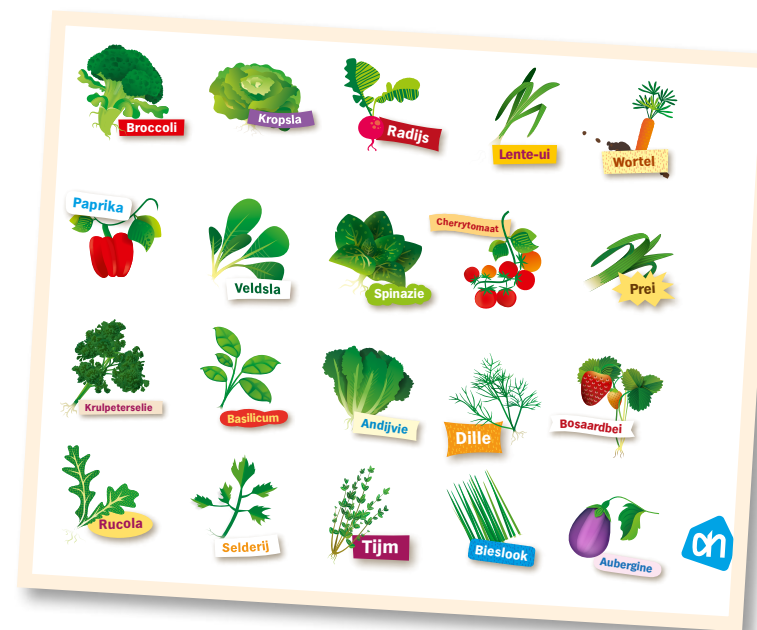
Hoe groot moet je supermarktmoestuin worden?

Ik weet natuurlijk niet hoeveel grond je wilt vrijmaken voor je moestuin, en hoeveel zaadjes je precies via AH bemachtigd hebt, en - ook belangrijk - hoe je de ruimte tussen de verschillende plantensoorten wilt gaan benutten; dus afstanden tussen de planten onderling noem ik niet. Wel beschrijf ik wat voor soort je zaait, wat de beste periode is om dat te doen, en hoe je de soorten kan combineren.

Waar stop je je tijd in?

Andersoortige zaden kopen, in plaats van je gespaarde soorten gebruiken, kan natuurlijk ook. Want als ik iets heb geleerd de afgelopen jaren, dan is het dat je je bij het tuinieren het beste kunt concentreren op de dure en moeilijk te verkrijgbare teeltsoorten, of op hetgeen het mooiste staat in je tuin, of het lekkerste is als je het heel vers oogst (zoals erwten). Grond en tijd heeft niemand ooit genoeg, dus concentreer je vooral niet op hetgeen je toch al heel gemakkelijk en goedkoop in de supermarkt kunt halen. Misschien was dat wel ook de achterliggende gedachte van *Albert Heijn*. Want tuinieren kost tijd, en geld, en geduld. En toch: wie oh wie van ons valt in augustus in de prijzen, dankzij de supermarktmoestuin?

Anne-Marie Prillewitz, tuin 90

lijst met namen AH-zaden

Aardbei:
Bosaardbei.
(*Fragaria vesca.*) Baron
von Solemacher

Door selectie zijn uit de wilde bosaardbei verschillende variëteiten ontstaan, waarvan de bekendste de 'Baron von Solemacher' is. Niet bijzonder makkelijk om op te kweken, weet ik uit ervaring. Vooral de kiemduur is lang! Je moet soms wel zes weken wachten. Zaaïen doe je onder glas vanaf februari tot eind maart, bij een temperatuur van minimaal 20°C.

Ongeveer 15 piepkleine zaadjes gaf AH ons, dus dan is het fijn dat het zaad in een zaadmatje zit, ware het niet dat de aardbei een lichtkiemer is. Je moet de zaadjes dus niet afdekken met aarde! Licht geeft namelijk aan de aardbei de prikkel om te gaan kiemen. Daarnaast zijn de zaadjes niet erg gelijkmatig over het zakje verdeeld. Ik zaai het liever in een groter kweekbakje - zonder het verteerbare zakje - dan in het turfpotje van vijf bij vijf centimeter van AH.

Na opkomst kan je ze het best, als de plantjes vier cm groot zijn, verspenen in potten. Wie na april zaait, kan overigens in hetzelfde jaar geen opbrengst meer verwachten.

Pieterpikzonen Holland, die met verschillende merknamen zoals *Oranjeband Zaden*, *Buzzy Seeds* en *Horti Tops*, de voornaamste leverancier lijkt te zijn van de zaden van de AH-actie, geeft via *Oranjeband* aan dat dit een "doordragend aardbeiras" is, en je dus ook even op vakantie kunt gaan. De aardbeien komen namelijk de hele zomer en herfst door, tot de vorst invalt.

Oranjeband meent dat je ook in mei direct buiten in de volle grond kunt zaaien. Voordat 'de Baron' gaat bloeien en vrucht dragen, moet ie overigens eerst goed gaan groeien. En dan ontstaan er soms ook uitlopers. Die mag je niet, zoals bij de gewone aardbei, wegnippen!

Het eerste jaar bloeit de aardbei pas in de herfst, in de volgende jaren vanaf juni. Deze kleine aardbei zaait zichzelf uit, en maakt heel weinig uitlopers. Vogels schijnen ze overigens niet erg lekker te vinden. Slakken helaas wel. Slakken eten vrijwel alles.

Andijvie:

*Andijvie Breedblad
Volhart Winter*

Deze andijviesoort is eigenlijk vooral geschikt voor de herfstteelt in de volle grond. Hopelijk heb je hem dan ook nog niet gezaaid! Heb je dat al wel (onder glas) gedaan, dan kan de andijvie 'doorschieten', oftewel in bloei komen, en dat is bij deze groente nou net niet de bedoeling. Je kunt wel vroeger oogsten: vanaf juni.

De beste periode om deze andijvie te zaaien, is echter vanaf half juni tot en met augustus in de volle grond. Dat kan makkelijk op een zaaibedje met je zaadmatje, waarin (alweer) zo'n 15 zaadjes zitten. Zoals de naam al aangeeft, heeft deze breedbladige andijvie veel ruimte nodig, dus dun ze uit, of verplaats de zaailingen tijdig.

Wil je een sappig andijviehart, bind dan de bladeren op, door halverwege de oogsttijd (vanaf oktober-november) de buitenste bladeren van de krop van boven bij elkaar vast te binden met

een touwtje. Houd wel in de gaten dat slakken en bladluizen dol zijn op andijvie, en slakken zich graag verstoppen tussen de (opgebonden) bladeren.

Aubergine:

*Black Beauty.
Ronde Violette*

Behoort tot: de nachtschadefamilie. Gekregen: ongeveer 10 tot 15 zaadjes. *Oranjeband Zaden* merkt op dat je het beste kunt zaaien in januari, waarbij de ideale kiemtemperatuur circa 20°C is. Carol Klein, van de jaarplanner *Groente uit eigen tuin*, meent dat je dat kunt verhogen naar 30°C. Zaaian kan tot en met april.

Dat lukt natuurlijk nooit in Nederland, zonder verwarmde kas. Dat vindt zaadhandel *Sluis Garden* ook: "Alleen bij een echt warme zomer is teelt buiten mogelijk."

Als de plantjes 5 centimeter groot zijn, moeten ze worden verspeend (oftewel: je moet de plantjes wijder uitplanten of in aparte potjes zetten). Pas als alle kans op nachtvorst geweken is (zeker tot half mei) zet je de aubergine buiten op een beschutte, zonnige plek. Of laat je hem in je kas staan.

Ze groeien als tomatenplanten, dus hebben ze een stok of draad nodig waaraan ze aangebonden worden. Zorg, net zoals bij de tomaat, dat het hart van iedere plant open blijft en neem het teveel aan scheuten

weg ('dieven') en geef ze veel water. Oogst: vanaf juli. Het lijkt me vrij lastig, de aubergine.

Basilicum:

*Large Leaved
Basilicum*

Dit moet haast wel de Genovese basilicum zijn. Hoogstwaarschijnlijk hebben we dan ook één van de geurigste en meest populaire soorten van AH gekregen. Google je 'large leaved basilicum', dan kom je o.a. terecht bij een (Engels) pakje zaad van het Nederlandse *Sluis Garden*.

Basilicum houdt van warmte, dus zaai je ook deze plant binnen warm (op of naast de verwarming als je geen kas of propagator hebt) voor in april, of buiten ter plaatse vanaf eind mei tot en met juli. "Volop vocht en regelmatig extra voeding geven", zegt 'Basilicum-expert' Peter Bauwens van *De Nieuwe Tuin* in België. Het is op zich een makkelijk te telen plant, die - eenmaal aangeslagen - heel sterk kan worden, als je maar goed plukt (blijf 'toppen').

In principe is basilicum een vaste plant, maar in Nederland niet winterhard, dus als nachtvorst dreigt: verhuizen naar binnen, of volgend jaar opnieuw zaaien. Bloeit in de nazomer.

Bieslook:

Fijne Bieslook

Bieslookzaden kan je, vanaf maart tot augustus, buiten in de volle grond zaaien, of binnen het hele jaar door, direct in bloempotten. De zaadjes zijn groter dan je zou denken, dus die kan je goed verdelen over kleine zaadpotjes. Volgens de biologische zaadhandel *De Bolster* is het beste moment om te zaaien, bij een temperatuur tussen de 15 en 20 graden Celsius. Bieslook heeft overigens wel wat kou nodig om te ontkiemen. Het is een meerderjarig kruid, wat zich pas in het tweede jaar sterk uitbreidt.

Bieslook ziet er niet alleen als kweekgras uit, het gedraagt zich ook als gras:

het groeit steeds weer uit als er van wordt gesneden. De paarse bloemetjes zorgen voor nieuw zaad, maar kun je ook opeten. De smaak is, evenals bieslook zelf, 'uiig'. Bieslook kan je, net als prei en knoflook, prima in je border kweken, meent Bob Flowerdew, een Britse tuingoeroe. Vooral tussen de rozen.

Broccoli:

*Groene Calabrese
Natalino*

Dit is een Italiaanse broccoli. Broccoli is nauw verwant aan de bloemkool en - naar men vermoedt

- boerenkool. Amerikaanse tuinders denken dat het verengelste woord 'broccole' weer zou zijn verbasterd tot het Italiaanse woord broccoli.

In mijn zaadmatje zaten nog geen tien zaadjes, die je het best per zaadje in een apart turfpotje kan zaaien. Broccoli houdt er namelijk niet erg van om verstoord te worden bij het verspenen. Als je al hebt gezaaid in het AH-potje, moet je alleen de sterkste zaailingen in de volle grond uitplanten. En dat doe je pas als de kans op nachtvorst voorbij is.

Zaaian kan je overigens nog tot juni doen, zodat je kan oogsten tot en met de winter. Broccoli houdt van (Italiaanse) warmte en een voedzame, vochthoudende grond. Deze broccoli kan trouwens wel bijna 90 centimeter hoog worden, waarbij hij blauw-groene hoofdstronken produceert. Meestal oogst men eerst de knop in het midden en zodra je die eerste oogst, komen er weer kleine, vruchtbare zijstronken.

Alles is eetbaar: ook de stengels, knoppen en bladeren van deze plant. Reken behalve op slakken, ook op vlinders en rupsen: het koolwitje!

Cherrytomaat:

Balkonzaube

Deze tomatenplant lijkt uit het Oostblok te komen, vandaar wellicht de Duitse naam. Wordt niet heel erg hoog (maximaal 80 centimeter) en is volgens diverse zaadhandelaren prima in een pot op te kweken, op je balkon. Volgens verschillende sites zijn de tomaatjes Balkonzauber trouwens rauw het lekkerste.

Voordeel is, vooral voor de beginnende moestuinierder, dat je deze specifieke tomatensoort niet hoeft te 'dieven'. Ze zijn namelijk 'zelftoppend'. Nadeel is wel dat je ze het liefste (net als de aubergine en de paprika, die familie zijn van de tomaat) onder glas moet kweken, en je ze pas na de IJsheiligen (na 15

mei) buiten mag zetten. Verder geldt zo ongeveer alles wat ook al onder de aubergine stond vermeld. En geef ze vooral veel, heel veel water.

Dille:

Gewone Dille

Dille schijn je, volgens *Vreeken's Zaden*, het hele jaar door thuis in potten te kunnen zaaien, evenals bieslook en basilicum. Zorg wel dat de potten groot genoeg zijn, want het kruid heeft een lange penwortel.

Door die lange wortel van de dille is 'voor zaaien' en overplanten of verpotten niet echt aan te raden. Het beste kan je dille dan ook beter meteen op zijn definitieve plek zaaien. Dille heeft veel water nodig, zeker in droge periodes, en de grond moet vochtig (maar niet te) en humusrijk zijn.

De oogst van de blaadjes begint zes tot acht weken na het zaaien. Rond juli begint dille te bloeien met grote gele bloemschermen, de zaden zijn rond half augustus te oogsten. Zorg dat de standplaats van dille zonnig en beschut is. Dille kan, in de volle grond, erg hoog worden: tot wel anderhalve meter!

Kropsla:

Meikoningin

Dankzij internet weet ik inmiddels dat de 'Meikoningin' een heel oud ras is met een "mooie vaste krop en een licht rode bloes" en dat het vooral geschikt is voor de vroege teelt. *Hence the name 'Meikoningin'.*

Sla is echt iets waar slakken bijzonder gek op zijn. Ik ben dan ook erg benieuwd hoeveel tuinders van Buitenzorg het voor elkaar krijgen om volgroeide slakropjes te krijgen op hun moestuin, zonder al te gruwelijke maatregelen te treffen... Je kunt overwegen

om ze hogerop, bijvoorbeeld aan je vensterbank, te hangen en op te kweken, om de slakken ietwat af te schrikken.

Zaaien kan tot en met maart op een zaaibed onder glas, of vanaf half maart tot eind mei in de volle grond. De 'Meikoningin' kan eventueel ook nog in september worden gezaaid. Dat deze koningin dan niet in mei wordt gegeten, maar later, lijkt niet te passen bij haar naam, maar ach, wat zou het. Sla in de tuin combineert goed met de AH-dille en wortel, de bosaardbei, prei, of radijs. Zet haar echter niet te dicht bij selderij of peterselie.

Kruppeterselie:
Gekrulde Donkergroene Peterselie

Deze peterselie vormt laagblijvende planten met fijn, donkergroen gekruld blad, en kan zowel onder glas (winterteelt) als in de volle grond geteeld worden. Je kunt peterselie al in maart in de volle grond zaaien, maar dan duurt het wel erg lang voordat het ontkiemt. Bij hogere (bodem-)temperaturen verloopt de kieming aanmerkelijk sneller.

Zaai vroeg in het jaar (januari, februari) een paar zaadjes per turfpotje, zodat je (verspenen lukt niet goed, door de penwortel) de peterselie al vanaf maart met potje en al, uit kunt planten. Dan is het mogelijk om drie maal van dezelfde plant te kunnen snijden. Op een zonnige of halfschaduw-plek met een losse, goed doorlatende en rijke grond, groeit de peterselie het best. Daar heb ik genoeg plekjes voor, evenals jullie, schat ik zo in. Maar dus niet in de buurt van de sla.

Voeg eventueel wat kalk aan de grond toe en extra compost, wanneer het blad geel wordt. Verwijder die bladeren, evenals de bloemschermen. Ik vind overigens bladpeterselie veel smakelijker dan deze krul, die vooral bedoeld lijkt te zijn ter garnering. Kort gefrituurd bij chique garnalenkroketten bijvoorbeeld.

Lente-ui:
Witte van Lissabon

Lente-uien zijn een veredelde variant van de gewone ui, waarbij de ui zelf maar net iets dikker dan de hoofdstengel wordt. Als je ze langer laat staan dan elf weken, worden de witte uitjes steeds dikker, en wordt de smaak van de ui pittiger. Je kweekt ze echter ook en vooral om het loof.

De tien zaadjes die ik kreeg, kun je nu prima zaaien in de volle grond, meent tuinpostorderbedrijf *Bakker Hillegom*. Volgens Sluis Garden, die waarschijnlijk Albert Heijn van deze zaden heeft voorzien, kan je pas vanaf april in de volle grond gaan zaaien, omdat de lente-ui (of bosui) warme grond verlangt. Zaaien kan tot het einde van de zomer.

Door de grootte van de zaadjes (best groot) kan je ze makkelijk stuk voor stuk per potje voor zaaien, trouwens.

Een 'gouden combinatie' vormen uien en worteltjes, oftewel: zet naast elke rij uien, een rij worteltjes. Verwoede combinatie-telers hopen daarmee dat de wortelvlug en de uienvlug elkaar zullen verdrijven. Maar reken daar maar niet teveel op. Andere combinaties: lente-ui en sla, tomaten of aardbeien.

Paprika:
Yolo Wonder

Weer een kasplantje!
Omdat de paprika

oorspronkelijk een peper is, ontdekt door ontdekkingsreizigers in het warme Midden en Zuid-Amerika. Pas dankzij de Hongaren werd de peper verder ontwikkeld tot minder scherpe paprika.

Het gewas 'Yolo Wonder' is behalve voor de teelt onder glas, volgens de zaadhandelaren ook geschikt voor de teelt in de volle grond. Maar gemakkelijk gaat dat niet. De ideale opkweektemperatuur bedraagt, evenals bij haar familiesleden de tomaat en aubergine: ruim 20°C. De beste zaaiperiode is februari-maart, dus willen we dit jaar nog oogsten, dan moeten we nog heel snel gaan zaaien.

In mei uitplanten in de volle grond of ze in de kas een grotere plek geven. Je moet ze, evenals de andere leden van de nachtschadefamilie, uitdunnen en de hoofdstengel toppen. Hierbij houd je als standaard 3 tot 4 zijstengels aan, en neem je de rest stelselmatig weg. De grond moet je steeds voldoende vochtig houden.

Oogst: van eind juli tot oktober. Het kan wel, is mijn ervaring, maar is best veel werk. Ze staan echter heel leuk in je moestuin, en nemen relatief weinig plek in. Pepers hebben echter hetzelfde effect, en zijn vers veel duurder in de winkel, dan de paprika.

Prei:
Herfstreuzen 2. Verb. Olifant

Prei kan je vanaf eind maart tot half mei in de volle grond zaaien op een zaaibed. We hebben wederom zo'n 15 zaadjes gekregen van AH, en die kun je het best zaaien in een wat groter kweekbakje, gevuld met een mengsel van potgrond en zand, zodat je

ze niet hoeft te verspenen of te verpotten, de komende weken.

Pas als de plantjes de dikte hebben van een potlood (en dat duurt een tijdje; vrij lang lijken ze nog het meest op sprietjes bieslook) plant je ze op hun definitieve bestemming. Die zaailingen, die nu wel wat op lente-uitjes lijken, behandel je vervolgens als volgt: je spoelt ze af met water, ontdoet ze van wat overtollige worteltjes en snijdt het bovenste loof af. Dan maak je gaten voor ze, van zo'n 15 centimeter diep, bij zo'n 5 centimeter doorsnee.

Vervolgens stop je een klein preitje in het gat (dat je niet dichtgooit met aarde!) en laat de natuur haar werk doen. Het gat vult zich als vanzelf met prei en aarde. Omdat prei tweejarig is, kan je wachten met oogsten tot het je het beste uitkomt. Dat kan prima in de herfst, of in de winter, of zelfs in de daarop volgende lente. En als je nog langer wacht, word je getrakteerd op de mooi bloeiende prei, die weer talloze zaadjes oplevert. Prei zaai je samen met worteltjes. Zie: lente-ui. Of met selderij.

Radijs:
Ronde Rode Vollegronds

Eigenlijk zegt de naam van deze radijs al voldoende. Deze radijs moet je helemaal niet willen zaaien in potjes, maar zaai je meteen in de volle grond, vanaf maart tot half augustus. Ik zaai graag 'breedwerpig', waarbij ik kleine zaadjes eerst vermeng met zand.

In een gekocht zakje zaad zitten geen vijftien maar een paar honderd radijszaadjes, zodat je na hun snelle opkomst, ook snel een teveel aan plantjes verwijdert ('uitdunt') opdat ze de ruimte krijgen om te gaan groeien. Belangrijk is ook, dat je de grond steeds vochtig genoeg houdt en niet bemest. In de zomer worden ze snel voos, of door de koolvlug aangetast.

Ik geloof dat elk kind vroeg of laat wel eens radijs heeft geteeld, maar dat er maar weinigen zijn die er echt dol op zijn. En al helemaal niet op de ook eetbare blaadjes.

Rucola:
Rucola Cultivata

Rucola (in het Nederlands: mosterdkruid) is, net als radijs, een koolsoort waarvan de jonge blaadjes worden gegeten. Het is een zeer snelgroeiend gewas, dat in het voor- en najaar het meest productief is, maar het gehele tuinseizoen gezaaid kan worden. De zaden kiemen heel snel en groeien ook snel: al vanaf drie weken na het zaaien, kan er worden geoogst. Het beste kan je breedwerpig, direct op de plaats van bestemming zaaien, zeggen de meeste zaadleveranciers.

Vroeg uitzaaien (maart en april) wordt afgeraden in verband met het in bloei schieten. Ikzelf vind dat juist wel mooi, hoewel het de smaak van het blad geen goed doet. Bij een late uitzaai (onder glas in oktober) kan je overigens gedurende een heel lange periode in de winter van dit gewas genieten, omdat het risico van vorstschade klein is.

Mijn ervaring is, dat Rucola het beste op voedselarme grond groeit, en het

niet heel erg fijn vindt op onze klei. Het schiet daarentegen wel graag op tussen de kieren van zanderige stoeptegels, of gewoon op straatzand. Je vindt het ook in het wild aan de rand van ons strandje aan het IJ. Wellicht dat je op je terras in een kier, of gezellig tegen je tuinhuis aan, een klein zonnig plekje voor dit lekkere kruid kan vinden?

Snij-selderij:
Gewone Snij

Dit is een onder telers zeer bekend

snij-selderij-ras. Oranjaband Zaden zegt: "Gewone Snij geeft forse en snel uitgroeiende planten met grover blad dan de Amsterdamse. Heerlijk in soepen en sauzen of als groente."

Snij-selderij groeit goed op alle grondsoorten, mits voldoende humusrijk. Zaai in de periode maart tot en met juli in de volle grond op een vochtig zaaibed. Het zaad kiemt vrij langzaam en kan eventueel eerst worden voorgekiemd in vochtig, warm zand. Dat kan je thuis doen. Onder glas wordt er ook in september gezaaid.

Belangrijk is vooral dat je de grond regelmatig vochtig genoeg moet houden. Oogst: bij vroege zaai kan al vanaf juli geoogst worden. Als de boer zegt: "Laat een flinke stoppel staan", bedoelt hij, volgens *Oranjaband Zaden*, dat je niet alles moet wegsnijden, omdat er uit zo'n 'stoppel' na verloop van tijd weer geoogst kan worden. Selderij gaat goed samen met alle koolsoorten, tomaten, prei en met bonen.

Spinazie:
Spinazie Matador

Ronkend vermelden diverse zaadleveranciers dat de Matador "uitstekend het hele jaar door te kweken spinazie" is. Ongeveer anderhalve maand duurt het, van zaaien tot oogsten. Heb je wat zaadjes over na de voorjaarseelt (van

maart tot juni) dan kan je ook nog in de herfst zaaien (medio augustus tot september) zodat je tot een eind in de winter kan oogsten.

Spinazie is op zich een makkelijke groente, die zichzelf ook gemakkelijk kan uitzaaien. Vergelijkbaar met het

door vele Buitenzorgers verdoemde zevenblad. Toch kan er hier, op onze kleigronden, weer van alles misgaan, omdat in tegenstelling tot het zevenblad, de spinazie veel hogere eisen stelt aan de bodemstructuur. Als de grond kletsnat is, gaat ze rotten, bij te droge grond slap hangen. Bovendien vinden de slakken jonge spinazie net zo lekker als jonge sla, wat eigenlijk ook best logisch is, omdat jonge spinazie ook erg lekker is als salade.

Spinazie gaat niet goed samen met radijsjes, maar wel met aardbei, selderij en tomaat. Ik kweek zelf liever iets anders. De duurdere wilde spinazie bijvoorbeeld.

Tijm:
Wintertijm

Volgens de aanwijzingen van zaadleveranciers *Buzzy Seeds* en *Horti Tops*, kan je tijm vanaf maart tot en met april onder glas zaaien of van april tot en met juni

buiten, op een zaaibed. *Horti Tops* raadt bij het zaaien op een zaaibed aan, om tijm beschut en in de halfschaduw te plaatsen. Dat is gek, want tijm associeer ik eerder met de zonnige Méditerranée.

Website *Neerlandstuin.nl*, legt uit dat er twee typen *Thymus vulgaris* zijn: Franse (zomertijm) en Duitse (wintertijm). Die laatste, de Duitse, oftewel de wintertijm, hebben we van AH gekregen. Volgens de *vrolijketuiner.nl* is tijm een heel makkelijk te zaaien kruid, ook op onze zware kleigrond, "mits de grond voldoende kalkrijk is".

Tijm is meerderjarig, maar zal pas in het tweede jaar gaan bloeien. Gouden tip om tijm te laten overwinteren van biologische zaadleverancier *De Bolster*: "Na de bloei verdient het de aanbeveling de planten af te snijden, zodat ze weer jonge uitlopers vormen en beter de winter door komen."

Veldsla:
Noordhollandse Veldsla

Die zes vrij grote zaadjes per AH-zaadmatje bewaar ik nog even, want veldsla is een echte wintergroente. Vooral *De Bolster* is erg enthousiast over dit product: "Veldsla Grote Noordhollandse is een fantastisch gewas voor de late herfst en winter. De plantjes zijn weinig kwetsbaar en kunnen veel vorst verdragen. Dit is een relatief snelgroeiend en productief type met vrij lange bladeren."

Veldsla stelt echt heel erg weinig eisen. Omdat de zaaiperiode (augustus/ september) zeer gunstig valt, kun je je grond ook heel goed benutten. Tot oktober kan je zaaien, meent *De Bolster*, daarna ben je te laat, tenzij je beschikt over een kas.

Sluis Garden vindt dat je ook prima in februari/maart onder glas kunt zaaien. Maar zij zien veldsla dan ook niet als echte wintergroente. Veldsla is best kostbaar in de winkel, dus zaaien loont

zeker de moeite. Zoals alle slasoorten is het wel weer uitkijken geblazen met de slakken. Veldsla combineert met alles, maar doet het heel goed in combinatie met aardbei, prei en uien.

Wortel:
Amsterdamse bak

Dat zou ons toch goed moeten doen, dat deze Amsterdammer is gekozen door AH! Het is een zomerwortel, die in principe snel groeit. Helaas groeit de Amsterdamse Bak liever op losgewoeld zand, dan op onze vette Buitenzorg-kleigrond. Wortelen hebben, evenals rucola, weinig voeding nodig. Niet extra bemesten dus, en zeker niet met koemest, die de (wortel-)vlieg aantrekt, en vanaf april erg actief wordt.

Wortelen kan je ook beter niet vooraf in een potje zaaien, vanwege hun penwortel. Wat geldt voor de dille en de peterselie, geldt namelijk ook voor de peen en andere familieleden uit de schermbloemenfamilie.

Als je echt heel erg van de worteltjesfamilie houdt, wordt aangeraden om meerdere malen per jaar te zaaien, vanaf maart tot zelfs aan augustus toe. Omdat wortelen goed tegen de kou kunnen, kun je overigens al onder glas zaaien vanaf januari. Zaai je in januari, dan oogst je in juni. Zaai je tot half augustus, dan oogst je na november. Worteltjes combineren goed met tomaat, de kool-, sla- en uisoorten.

Het is verstandig om, indachtig de naam, deze wortelen in een aparte bak te zaaien, gevuld met een mengsel van zand en aarde. Zo krijg je tenminste geen misbaksels waarvan de wortelen niet recht naar beneden lopen, maar alle kanten uit. Tenzij je daar natuurlijk de Buitenzorg-tentoonstelling mee denkt te winnen, in de gewilde categorie 'fantasie'.

Kaalslag Zamenhofstraat

BOOM MET VOGELS EN VOS • Caspar

Vorig jaar is er een vos in de tuinesignaleerd. Martijn heeft hem diep in de ogen gekeken, tot hij of zij verdween. Ook was er een kip, die door meerdere mensen is gezien. De vos is waarschijnlijk eind oktober in de Binnenstad aangereden en overleden. Van de kip ontbreekt elk spoor. Wie er meer van weet, wordt verzocht hierover de redactie te berichten.

tito

BLADGOUD

- **Buurman & Buurman**
- **De rijdende rechter**
- **Melk en honing**
- **Vroege vogels**
- **Het uur van de wolf**
- **Man bijt hond**
- **Sportjournaal**
- **Brandpunt**
- **Een Vandaag**
- **Goede tijden-
Slechte tijden**
- **Opsporing verzocht**
- **Vermist**
- **Lingo**
- **Shaun het schaap**
- **De wereld draait door**
- **Tussen kunst & kitsch**
- **Andere tijden**

Tito

WUIVEND RIET

Wat wuift, het riet
Of mijn blik erop
Die de wind vertaald
In massale groeten

Hoor je het ruisen
Het schuren en schurken
Van stengels gepluimd
Als dameshoeden

Het dimmen van golfjes
Met voetjes van aarde
Het schudden van handjes
Als lachend bladpapier

Broedplaats en suite
Voor eendenmoekies
Met dotjes van geel
En vroeg uit de veren

Waar een bootje meert
Verborgen voor blikken
Om mijmer te rijmen
Op niets dan schittering

Arundo arundo arundo arundo

De luister van zwanen
De schater van kikvors
De snelle libelle voorts
Het zilveren visverkeer

Met waaiende wolken
Een cumulus-flottille
Als witwollen scheldnaam
Voor oude vriend Socrates

Het klotsende scheepje
Deinend op zonnestralen
Geankerd aan rietkraag
Raadt naar het woord

De zang van de dichter
De tijd van zijn leven
Delend met hemel
Hoog boven het hoofd

De luister van rieten
Gras der wilde wateren
Met zoemende muggen
In fluisterende prietpraat

TITO

Fotoquiz # 2

Het tuinnummer van foto één optellen bij het tuinnummer van foto twee en trek daar dan het tuinnummer van foto drie vanaf.

Het nummer dat je dan krijgt is

.....

En die tuin is van

.....

Stuur uw oplossing via de brievenbus.

De winnaar krijgt een 'leuk prijsje'.

Gerrit Mol, tuin 91

Bloemen, groente & fruit 2014

Foto's Marianne Jeuken, tuin 18

Stiekem

De regen kletterde de gehele winter bijna dagelijks vrolijk tegen de ramen. Volgens de regering konden we dit jaar wederom spreken van een heel zachte winter. Het was dan wel nat, maar niet koud. De stookkosten zouden per gezin over het algemeen weer erg mee vallen. Er waren vast mensen die blij werden van die mededeling. Ikzelf was er daar niet een van. Als het aan mij zou liggen, zouden we in december en januari gezegend worden met een strenge vorst die lang zou aan houden, maar het was koud, het waaide nooit echt hard en elke dag stond de zon stralend aan de hemel. Als je de beschutting opzocht kon je toch nog heerlijk buiten zitten.

In november en februari hadden we hetzelfde weer, maar een of twee flinke sneeuwbuien konden niet uitblijven. Het gaf in de stad drab en met pekkel vermengde natte voeten. Maar de tuin werd er zo mooi van. Zo herkenbaar anders. Maar ja, ik ging en ga niet over het weer. En dus had het geregend en geregend en geregend. Geen zonnetje te zien, geen sneeuw en maar waaien. Ik sloot me op, legde een extra kussentje op de bank, zette een grote pot thee met chocoladekoekjes en de kachel hoog en nam een tuinboek ter hand.

Mijn verzameling tuinboeken groeide bijna net zo snel als mijn verzameling kookboeken. Ik kan me helemaal verliezen in verhalen over hoe en wanneer

het beste te snoeien, welke bollen je wanneer kan planten. Behalve voorjaarsbollen heb je ook bollen voor het najaar. Welke groente kun je het best naast welke andere groente kweken. Wat is het nut van goede mest, en wat is dat eigenlijk, goede mest. Hoe maak ik mijn eigen compost, mijn eigen mulch, mijn eigen jam. Wat doe je met dahlia bollen. Hoe sla je ze op. Wanneer plant je ze opnieuw en hoeveel mest geef je dan. Hééél veel.

Ik smulde van de beschrijving van tuinen. Tuinen met bonte borders, tuinen met heel veel verschillende tuinkamers - het liefst op kleur - tuinen die je van plek naar plek brachten zonder dat er een duidelijke afsluiting bestond, tuinen als een moeras, tuinen als een woestijn, groentetuinen, wel en niet ommuurd, en/of met verhoogde bakken. Onderhoudsarme tuinen. (Onderhoudsvrije tuinen bestaan niet.)

Ik las over tuinen uit het verleden. Over historische tuinen uit Italië. Uit het Verenigd Koninkrijk. Uit Frankrijk. Ik las over de mensen die de tuinen ontworpen hadden. Over de mensen voor wie de tuinen ontworpen waren. Wat mensen moesten kunnen en moesten doen om de tuinen op orde te houden. En als ik niet las, dan droomde ik over wat ik dit jaar kon doen en ik nam mij voor vroeg te beginnen en dit jaar niets te missen.

En op een zondag trok ik mijn laarzen aan. Er was een bleek zonnetje en ik dacht: "Ik ga de klei maar eens proberen. Kijken hoe ver ik nog wegzak in de blubber." En ik moest mijn voeten met een slurpend geluid lostrekken. Maar de narcissen stonden te bloeien, de sneeuw-klokjes waren over hun hoogtepunt heen, de krokussen kleurden het grasveld.

Het tuinjaar was gewoon stiekem en zonder op mij te wachten begonnen. Ik mag dan heel veel van mijn tuin houden, mijn tuin doet heel veel dingen stiekem zonder mij.

Heel stiekem.

Gerrit Mol, tuin 91

Museum Amsterdam Noord

Voor wie het nog niet wist: het vierkante gebouwtje tegenover de ingang van Buitenzorg is een museum! In dit voormalige volksbadhuis – pas gesloten in 1986 – vinden wisseltentoonstellingen plaats 'over de duizendjarige geschiedenis van de bewoning van Noord' - zo'n drie à vier per jaar.

Nu is er tot eind mei de expositie 'Over de brug' te zien, die als ondertitel heeft de geschiedenis van geen brug. Want hoe (ab)normaal is het: Amsterdam heeft de grootste brug- (1700) en fietsdichtheid ter wereld, maar géén brug vanuit het centrum over het IJ!

Sinds 1839 zijn er minstens negentig serieuze plannen voor een vaste oeververbinding ingediend door gerenommeerde ingenieurs en architecten, en waarschijnlijk minstens zoveel droomschetsen gemaakt die in bureauladen zijn verdwenen. Want reken maar dat overvolle ponten niet van de laatste tijd zijn. Nee, het aantal wachtenden voor u loopt in de miljoenen.

Zie: oude foto uit het boekje van Bas Kok

Op de expositie is veel te zien en te lezen. Ga kijken en laat je inspireren. Je kunt je eigen brug van lego bouwen of een schets maken in het schetsboek. Er staan maquettes en er is een uiterst informatief boekje (een essay van architect Bas Kok, de initiatiefnemer) te koop voor € 2,-. Abonneer je op de gratis nieuwsbrief per mail want tijdens de tentoonstelling gebeurt er van alles: opgeven via info@museumamsterdamnoord.nl.

De volgende expositie heet 'Proef Noord' (juni tot en met september 2015) en zal gaan 'over vervaardiging van voedsel- en drinkwaren in ons stadsdeel'. Er wordt namelijk veel meer in Noord gefabriceerd dan je in de verste verte kunt vermoeden. Me dunkt, in onze volkstuin weten we daar alles van! Onze Bloemen- Groente- en Fruittentoonstelling in augustus kan een kortstondige, welkome aanvulling zijn op het gebodene in het Museum.

Het **Museum Amsterdam Noord** is gehuisvest in het voormalig Gemeentelijk Badhuis van Vogeldorp. Zamenhofstraat 28 A 1022 AD Amsterdam. Telefoon: 06 8219 1182. Openingstijden: donderdag t/m zondag van 13.00 tot 17.00 uur. De expositie 'Over de brug' loopt nog t/m 24 mei. Prijzen: € 2,- t/m € 4,-. (Korting voor 65+ en Stadspas. Kinderen tot 12 jaar gratis.) De Museumjaarkaart is niet geldig.

Edith Ringnalda, tuin 25

Teeltlust

Afrodisiacum van eigen grond.

Het zijn niet alleen boerenkool en de aardappel *Opperdoezer Ronde* die het telen van eigen groenten zo bevredigend maken. Op een stukje grond is veel mogelijk.

In vroeger tijden kozen de arbeiders van *Ketjen* - die een volkstuin beheerden - vaak voor aardappels, groenten en fruit. Zo werd bespaard op de groenteboer. Nu beroepsmatig gekweekte groenten en fruit zo doelmatig en goedkoop zijn geworden, hoef je voor het geld hier niet meer aan te beginnen. Misschien wel vanwege de kwaliteit, maar de teeltkeus is veel groter geworden. Denk aan paddestoelen, bacteriën, wiet en vergistbare gewassen, die op den duur weer onweerstaanbare producten kunnen opleveren, allen biologisch en peperduur in de vrije verkoop.

Als voorbeeld beschrijf ik hier een afrodisiacum van eigen bodem dat voor een ieder teelbaar is: **bonenkruid**.

Bonenkruid is een ruig groeiende moestuinplant uit de lipbloemenfamilie met korte groeitijd, maar enigszins bitter smakend. Hij bestrijdt de bijwerking van het eten van bonen: de scheet, en maakt zware zetmeelschotels verteerbaar, maar is ook nuttig in een goedgevulde linnenkast tegen motten en zilversjes.

Andere eigenschappen van het bonenkruid zijn spijsverterend, slijmoplossend en daarbij seks-bevorderend afrodisiacum. Bonenkruid-olie heeft een opwekkende invloed bij seksuele uitputting en werkt libido-vergroterend. Zelfs egoïsme wordt omgebogen naar vrolijke dienstbaarheid!

Bonenkruid-tonicum wordt met succes gebruikt bij impotentie en frigiditeit, maar ook bij opoe-stoornissen, zweet, catarre (slijmvliesontsteking), jicht en neusbloedingen. Als één van de weinige heilskruiden heeft het ook een gunstige uitwerking op een te lage bloeddruk. Tevens aanbevolen voor diabetici, bij slechte spijsvertering, als hulp bij het herstellen van de huid en tegen verkoudheid.

Menusuggestie: bonenkruid, fluweelbonen en hete bliksem.

Han van der Waerden, tuin 96

→ Stuur ook iets op voor de 99 Buitenzorgkrant ←

Foto's & verslagen van:
Buitenzorg • je eigen tuin • medetuinders • uitstapjes • feestjes • oproepjes • vraag & aanbod • tekeningen • knutsels • etcetera!

Stuur het naar: buitenzorgkrant99@gmail.com

